

Скопје, 29.12.2014

До

УНИВЕРЗИТЕТОТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

За Ректорот, проф. д-р Велимир Стојковски

Предмет: Предлози, мислења и забелешки од Наставно-научниот и уметнички совет на Факултетот за ликовни уметности во Скопје во однос на Предлог-законите за изменување и дополнување на Законот за високото образование и Предлог-законите за високообразовните установи за образование на наставен кадар во предучилишно, основно и средно образование

Почитуван Ректоре,

По добиениот допис од УКИМ од 18.12.2014 г. со Предлог-законите, кои го регулираат вршењето на високообразовната дејност, чија цел е воведување на образовни реформи во високото образование, Наставно-научниот и уметнички совет на Факултетот за ликовни уметности во Скопје во прилог Ви ги доставува своите предлози, мислења и забелешки.

Со почит,

Декан

Проф. м-р Благоја Маневски

МИСЛЕЊЕ И ЗАБЕЛЕШКИ НА ПРЕДЛОГ-ЗАКОНИТЕ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВИСОКО ОБРАЗОВАНИЕ

Наставно-научниот и уметнички совет на Факултетот за ликовни уметности во Скопје со големо внимание ги разгледа Предлог-законите за изменување и дополнување на Законот за високото образование и констатираше дека се работи за Предлог-законали, кои не само што нема да го подигнат нивото на образовниот процес во Република Македонија, туку со оваа последна измена, доколку таа воопшто се примени, целокупниот образовен процес ќе претрпи огромни и несогледливи штети и ќе даде една, по сè, искривена слика за образовниот квалитет.

Неколку членови и ставови од овие Предлог-законали директно ја кршат уставно загарантираната автономија на Универзитетот, други флагрантно го кршат граѓанското право на приватност на личноста, кое дури е и казниво. Трети целосно работат на уривање на националниот интегритет и идентитет на нашата култура, четврти создаваат парадржавни институции за верификација на знаењето. Понатаму, предвидениот метод на спроведување на ткн. „дражавен испит“ е крајно дубиозен и површен, кој само ќе инаугуира поголема конфузија, наместо објективна проценка на квалитетот на универзитетите.

Третманот на институцијата универзитет, факултет, професор и студент е максимално произволна и непрофесионална, конечно, содржи мноштво контрадикторности со самиот Закон за високото образование и на еден своеволен начин ги крши одредбите на Болоњската декларација и воведувањето на Европскиот кредит трансфер систем, првично фаворизирани и спроведени токму од ова исто Министерство за образование и наука.

Во обемниот допис со Предлог-законали на 25 страни, никаде не се споменуваат правата и ингеренциите, загарантирани со Уставот на Република Македонија и Статутот на Универзитетот, на: ректорот, на про-ректорите, на Ректорската управа, на Универзитетскиот сенат, на деканот, на продеканот, на Деканатската управа, на Наставно-научниот и уметнички совет, на студентите итн. На ниту едно место не се прави диференцијација помеѓу различните факултети и нивните незаобиколиви специфики, како што се тоа, на пример, во нашиот случај, спецификите на уметничките факултети, каде наставата е доминантно од практичен карактер и за кои (факултети) овие Предлог-законали

не можат да се имплементираат. На ниту едно место не се спомнува и иницира реално и суштинско подобрување на квалитетот на наставата во високото образование, поддржување на реализација на нови и инвентивни студиски програми, кои ќе соодветствуваат со современиот цивилизациски развој, создавање на нови лаборатории, подобрување на условите за студирање, обезбедување на буџет за покана на странски професори, отворање на нови катедри, пополнување на изпразнети професорски места (поради пензионирање, прерана смрт итн.), реновирање на 60-годишни објекти, во кои сè уште се држи настава итн.

Што се однесува, пак, до специфичноста и исклучителната важност на ликовното образование за културата на една држава, во последниот период е евидентно едно неразбирливо и деструктивно маргинализирање на ликовните уметности во целокупниот образовен процес (драстично намалување на часовите по ликовно образование на сите нивоа на образование, на кои се однесува Законот). Современите западни општества, како и оние другите кои се во огромен подем, воспитувањето на учениците повеќекратно го темелат врз визуелната и ликовна култура. Предметот Ликовно воспитување/ликовна култура во најразвиените земји во светот е од посебна релевантност и се изучува многу интензивно и темелно, за разлика од праксата во Република Македонија. ФЛУ предлага за учениците од предшколско до средношколско образование воведување на зголемен број на часови (најмалку блок часови неделно, во идеален случај - два пати блок часови неделно), што би ги дало посакуваните резултати во општеството, кое од капиталистичко, со брзи чекори транзитира во информатичко општество, каде целокупната култура и начин на комуникација, по себе, се темели врз визуелни икони и пораки, а помалку врз текстуални и нумерички знаци.

Што се однесува, пак, до конкретната позиција на Република Македонија во глобален контекст, сакаме да истакнеме дека современата уметност на нашата земја е една од ретките сфери во нашето општество, која со својот квалитет и досегашни достигнувања може да опстои на евалуацијата на сите релеванти меѓународни стандарди.

Доколку Министерството за образование толку се восхитува на западноевропските стандарди на студирање, треба да знае дека на државните факултети во ЕУ студирањето за студентите е апсолутно бесплатно за прв, втор и трет циклус на студии (ако не се земат предвид таксите од 27 Евра по семестар), а нивните министерства за образование ги покриваат апсолутно сите тековни трошоци на факултетите... затоа што се државни!

1. МИСЛЕЊА, ЗАБЕЛЕШКИ И ПРЕДЛОЗИ ЗА ПРЕДЛОГOT НА ЗАКОНOT ЗА ВИСКООБРАЗОВНИТЕ УСТАНОВИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВЕН КАДАР ВО ПРЕДУЧИЛИШНО, ОСНОВНО И СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ

I - ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

- Во **Член 4** сметаме дека на крајот од реченицата треба да се додаде запирка и да следи следната формулација: на предлог на факултетите.
- **Член 5, став 3:** Воведувањето на **лиценца** за вршење на дејноста наставник во предучилишно, основно и средно образование е целосно непотребен, формален документ, кој само ќе иницира дополнителни административни трошоци и ќе воведе дискриминација на оние кои ја немаат.
- Кон **Член 5** да наведеме, дека на ФЛУ од основањето, сè до денес, студиската програма на катедрата по ликовна педагогија, како и на другите студиски програми е во времетраење од четири години, а од воведувањето на ЕКТС студентите стекнуваат 240 кредити на прв циклус студии, 60 кредити на втор, додека трет циклус студии засега немаме предвидено.

II - СТУДИСКИ ПРОГРАМИ

- Во **Член 7, став 2:** „која се однесува на начините на изведување на испитите и оценувањето“, во продолжение да се додаде: како и преку **континуирано следење на постигнатите резултати и усвоените знаења**, тргнувајќи од спецификите на нашиот Факултет.
- Во **Член 8, алинеа 1** не е наведено **уметничкото поле на образование**, како и во други делови од Предлог-законите, што сметаме дека треба да биде коригирано.
- **Член 9, став 3:** Наведеното **„Биро за развој на образованието“** го наметнува прашањето – дали тоа биро поседува поголма компетенција и знаење од наставниот кадар / професорите на факултетите, генерално? Бирото за развој на образованието нема никакви ингеренции да интервенира во виското образование.

- Во **алинеа 4**, која се однесува на Завршниот испит и јавната одбрана, за нас е неприфатливо да биде од научното поле на Методиката, туку, како досега да остане од **ликовно-уметничките предмети**.
- Во **Член 9, точка 1-8** сметаме дека **Комисиите** за изработување на студиските програми за уметничките факултети треба да бидат сочинети од професорите на уметничките факултети.
- **Член 9, став 4:** Оваа одредба, т.е. **Министерот** да ги формира Комисиите не кореспондира со реалните потреби на Факултетот, кои се премногу специфични.
- **Член 9, став 6: Странските членови** во Комисијата немаат увид во студиските програми и во тековната настава, кои и покрај своите професионални референци, не се адекватни членови, кои би можеле да го евалуираат квалитетот на наставата и да ги оценуваат студентите, а да не говориме за нивната комуникациска попреченост на македонски јазик, кој е официјален јазик на Република Македонија. Наместо да се трошат средства за странски членови во комисијата, ќе биде многу попродуктивно овие средства да се инвестираат во странски предавачи - визитинг професори.
- Во **Член 13** сметаме дека предложеното доставување на Годишен извештај од страна на факултетите до Министерот е непотребно, но доколку таа форма сепак остане, ќе треба и кон МОН да биде нотирана обврска да достави одговор до факултетите.

III - ЗАПИШУВАЊЕ

- **Член 14, став 1:** Предложениот **минимален просечен успех** на кандидатите од 4.00 во средното образование го сметаме за нереален услов за запишување на студиските програми за образование и стекнување квалификации за вршење на професијата наставник по **ликовно образование** во предучилишно, основно и средно образование на високообразовните установи. Освен тоа, ФЛУ е фокусиран на креативниот потенцијал на кандидатите и способноста за ликовно изразување. Анализата на структурата на запишаните студенти на ФЛУ покажа, дека мнозинството потекнува, претежно од работнички социјални средини или, пак, во најдобар случај, од ниската средна класа, што претставува огромна финансиска опструкција при изучувањето на англискиот јазик и можноста да поседуваат меѓународно признат сертификат, издаден од

официјален европски тестатор. Исто така, во истиот став на овој Член, ригорозна и неадекватна на возраста на кандидатите е потребата од полагање на психолошкиот тест.

- **Член 14, став 5:** Приемниот испит за студиските програми за образование и стекнување квалификации за вршење на професијата наставник во основното и средно образование **по предметот ликовно образование** се состои од предмети и активности, кои не се изучуваат во **Државното средно училиште за ликовна уметност и дизајн**, од каде што доаѓа најголемиот број на кандидати на Факултетот за ликовни уметности. Предвидените критериуми во Член 14 сметаме дека се превисоки или неадекватни за нашиот Факултет, па предлагаме предметот Математика да не биде предмет за полагање на Приемниот испит, бидејќи во студиските програми на Државното средно училиште за ликовна уметност и дизајн предметот Математика воопшто го нема; предметот Мајчин јазик да се замени со официјалниот јазик на државата, т.е. со **предметот Македонски јазик**, а меѓународниот сертификат за познавање на англиски јазик да не е предуслов, туку на кандидатот кој го поседува да му биде вреднуван, бидејќи во горе наведеното училиште еден дел од учениците изучува само францускиот јазик. Цениме дека предложеното во Законот може да доведе до драстично намалување на интересот за оваа студиска програма и нејзино згаснување на ФЛУ. ФЛУ запишува студенти со уметничко-хуманистичен афинитет, а не научен!
- **Член 14, став 6:** Приемниот испит на ФЛУ се одвива **исклучиво** преку провекра на знаењата и умеењата преку **практични вежби** (цртање, сликање, вајање) и таа проверка не може да ја спроведе друг, кој не е дел од оваа професија (т.е. сликар, вајар, графичар).
- **Член 14, став 7:** Полагањето на Приемниот испит, кој е замислено да се снима со **видео и во живо да се емитира** на веб страницата на високообразовната институција и Министерството за образование и наука е постапка, која колку и да е технолошки достапна, целосно е непотребна и навредлива, зошто Комисијата за проверка на знаењата и умеењата, сочинета од професори на ФЛУ редовно ги контролира и надгледува кандидатите и нивната работа, при што нема никаква можност за манипулација на резултатите од испитот. Снимањето и емитирањето во живо претставува кршење и повредување на граѓанското право на приватност на кандидатот и само ќе ја зголеми тензијата и

психолошкиот притисок врз него, што секако ќе се одрази и врз квалитетот на реализираните задачи од Приемниот испит. Факултетот за ликовни уметности во Скопје, меѓу другото, воопшто и не располага со потребната техничка опрема (компјутери, видео камери и сл.) ниту за наставата, а не, пак, за вакви репресивни надгледувања и контроли. За ваква опрема, впрочем, ФЛУ аплицира до државните институции веќе неколку години во континуитет, без успех.

V - НАСТАВНО-НАУЧЕН КАДАР

- **Член 17, став 2:** Наставниот кадар на Факултетот за ликовни уметности во Скопје треба да ги исполнува критериумите кои доминантно се однесуваат на стручно-уметничката, а само во еден помал дел на научно-истражувачката дејност. Сите **реизбори во наставно-уметнички звања** се базираат врз активноста на наставникот во областа на ликовните уметности: сликарство, вајарство и графика. Таканаречениот „импакт фактор“ професорот-уметник го стекнува преку оригинално ликовно творештво и учество на ликовни манифестции во земјата и странство, на релевантни светски изложби и фестивали, на биенални изложби, национални претставувања на државата во странство итн.
- Наведените сертификати или уверенија за активно познавање на **англискиот јазик** на наставно-научниот кадар и условеноста на работниот однос (Член 21, став 2) е во целост неприфатлив и апсурден предлог. Познавањето на англискиот јазик до наведениот степен не смее да биде услов за вршење на професионалната дејност на еден професор, особено не во една култура, која не е ниту англо-саксонска колонија, ниту, пак, е членка на Комонвелт.
Наспроти тоа, симптоматично и крајно загрижувачко е отсуството на потребата од владеењето на **македонскиот литературен јазик** во високото образование!
- **Тестот на личноста и тестот за интегритет** на наставниот кадар сметаме дека се крајно понижувачки.
- **Член 17, став 9:** Рецензентската комисија за избор на звање на лицата од став 1 на овој член, која е предвидено да се состои од најмалку пет члена, од кои најмалку **два би биле од странски универзитети** е крајно недостоинствено, понижувачки и непотребно.

- **Член 20:** Затекнатите студенти студираат според студиска програма, која е акредитирана од Комисијата за акредитација и евалуација на високото образование и со Решение за работа од Министерството за образование и наука на Република Македонија. Секое воведување на **Закон за Академија** само го девалвира претходно донесеното Решение, како и целокупната актуелна настава и на претходните, и на актуелните студенти.
- **Член 21, став 1 и 2:** Овие Предлог-закопи се апсурдни и нереални, зошто сите професори кои се избрани и реизбрани на ФЛУ се легално и легитимно избрани во сите свои научно-уметнички звања. Со овие Предлог-закопи се девалвира целата академска заедница, Владата со ова самата ги поништува сопствените вредности и достигнувања, кои претходно ги етаблирала и промовирала.

VI – ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

- Во **Член 18**, кон точка 1 и 2, сметаме дека предложеното доставување Годишен извештај од факултетите до Министерството е непотребна форма, доколку во законот не е нотирано, дека и МОН превзема обврска да одговори.

2. МИСЛЕЊА, ЗАБЕЛЕШКИ И ПРЕДЛОЗИ ЗА ПРЕДЛОГОТ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

- **Член 2 и 3:** „Ректор, како и декан, односно директор може да биде и лице **странски државјанин**, под истите услови утврдени со овој закон“. Се поставува прашањето, зошто една високообразовна институција би поставила за ректор или декан лице странски државјанин, кое ниту ја разбира проблематиката на институцијата, културата и контекстот во кој се одвива специфичната настава – по ликовни уметности. Со сета почит кон странските експерти, ФЛУ не гледа поголем просперитет и повисока професионалност преку ангажманот на странски експерти од областа, поставени на водечки позиции. Каде е тука продукцијата на националните културни и уметнички вредности,

во време кога најактуелен е постколонијалниот и антиимперијалистичкиот дискурс?

- **Член 4: „Државен испит“:** Предвидено е државниот испит да се спроведе на прв, односно втор циклус на студии, реализиран од Одборот за акредитација и евалуација на високото образование. ФЛУ веќе истакна, дека неговото спроведување на Факултетот, каде наставата е доминантно од практичен карактер, невозможно е да се изведе, како во технички, така и во суштински смисол. Оценувањето на студентите се одвива во континуитет преку целиот семестар, а реализацијата на една студија или вежба е долготраен креативен процес, кој не може да се евалуира објективно и правично во еден испит од 180 минути, со видео надзор и емитување во живо.
- **Член 8:** „Членот 85 се менува и гласи: „Академските универзитетски студии од **вториот циклус траат две години** и со нивното завршување се стекнуваат 120 ЕКТС кредити“. Овој предлог-закон се коси со Болоњската декларација и со воведувањето на Европскиот кредит трансфер систем, што претставува флагрантно кршење на целиот труд инвестиран во можноста за европска мобилност на студентите и професорите и со него би се пореметиле сите тековни процеси и интер-институционални размени и проекти.
- **Член 9: Професорот ментор** на студентите од втор циклус на студии на Факултетот за ликовни уметности во Скопје е професор од областа на ликовните уметности, чија работа и компетенција се валоризира преку неговото ликовно творештво и учеството на самостојни и групни изложби и фестивали од релевантен карактер на национално и интернационално рамниште, додека, пак, вреднувањето на професорот ментор на вториот циклус студии по било кој предмет од ликовните уметности **не може да се оцени преку научни трудови**, бидејќи е некомпатибилно со нашата професија.

